

Томілін О.О.

Полтавська філія Європейського університету

ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ
ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ

Наведені результати по управлінню грошовими потоками на прикладі ДССП «Победа». Показано розрахунок фінансово-економічних показників на основі Cash-Flow (річного грошового потоку ДССП «Победа») за 2005-2007 рік.

Ключові слова: грошовий потік – сукупність платежів, які обслуговують відтворення системи; «Cash-Flow» – метод аналізу грошового потоку; чистий прибуток – прибуток, за вирахуванням податків, отриманий підприємством за певний період.

I. Вступ. За допомогою використання методу аналізу грошового потоку «Cash-Flow» виявлено, що в Приватній агрофірмі «Колос» (ПАФ „Колос») та Державна спеціалізована сільськогосподарське підприємство „Победа» (ДССП «Победа») грошовий потік від операційної діяльності зменшився відповідно у 72,5 та 2,8 рази. Це відбулось внаслідок зростання обсягів поточних зобов'язань та кредиторської заборгованості більш швидкими темпами, ніж зростання грошового потоку.

II. Постановка завдання. Необхідність у проведенні раціональної фінансової політики стає однією з основних умов виживання підприємств в умовах ринку, досягнення стійкого й збалансованого їх розвитку. Чільне місце посідає проблема пошуку шляхів поліпшення фінансового стану, досягнення його стабільності та загальної ринкової стійкості.

Аналіз основних досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми. Актуальність забезпечення належного фінансового стану аграрних підприємств нині сягає апогеї через близьке приєднання України до Світової організації торгівлі й мінімізацію тарифного захисту внутрішнього національного ринку, що спричинить збільшення конкурентного тиску на аграрних товаровиробників продукції із центральноєвропейських країн.

Конкурентоспроможність вітчизняних аграрних товаровиробників на світовому ринку знаходиться на порівняно невисокому рівні через матеріально-технічну забезпеченість, невисоку кваліфікацію трудових ресурсів, використання застарілих витратних технологій, неврегульованість кредитного ме-

ханізму, що в разі відсутності еквівалентів може підірвати продовольчу й економічну безпеку держави. Тому розробка шляхів управління грошовими потоками підприємств аграрного сектору економіки є нині одним із найважливіших народногосподарських завдань [1].

Метою даної публікації є розробка шляхів управління грошовими потоками підприємств аграрного сектору економіки.

III. Результати. Успішне функціонування підприємства в ринкових умовах можливе лише за умов здійснення безперервного руху грошових коштів - їх надходження (припливу) та витрачання (витіку) повинні забезпечити наявність певного вільного залишку на рахунок банку.

Аналіз руху потоків грошових коштів дає змогу визначити їх динаміку, визначити суму перевищення надходжень над витратами (сплатами), що дозволяє робити висновки про можливість внутрішнього самофінансування [2].

Згідно з П(С)БО 4 „Звіт про рух грошових коштів“ під грошовими потоками розуміють надходження та вибуття грошових коштів та їх еквівалентів [3]. Грошові кошти включають кошти в касі та на рахунках у банках, які можуть бути використані для поточних операцій. Еквівалентами грошових коштів є короткострокові фінансові інвестиції, які можуть бути вільно конвертовані у певну суму коштів і мають незначний ризик щодо зміни вартості. Такими еквівалентами, як правило, є високоліквідні інвестиції в цінні папери на строк, що не перевищує 3 місяці.

Основним джерелом аналізу руху грошових потоків є «Звіт про рух грошових коштів», що є документом фінансової звітності, в якому відображаються надходження і витрачання грошових коштів у ході поточної господарської, інвестиційної та фінансової діяльності. Ці зміни відображаються таким чином, що дають змогу встановити взаємозв'язок між залишками грошових коштів на початок і кінець звітного періоду.

Можна також сказати, що звіт про рух грошових коштів - це звіт про зміни фінансового стану підприємства, що складається на основі методу руху грошових коштів. Він дає можливість оцінити майбутні надходження грошових коштів, проаналізувати здатність підприємства погасити свою, короткострокову заборгованість і сплатити дивіденди, оцінити необхідність залучення додаткових фінансових ресурсів. Використання такого звіту дає змогу точніше оцінювати перспективну платоспроможність і, тим самим, знижувати фінансовий ризик.

Кошти підприємства можна розглядати як ресурс та результат діяльності.

Грошові кошти є одним з вагомих факторів, що визначають фінансове положення підприємства, його життєдіяльність. Від ефективного управління грошовими коштами залежить безперервний процес проведення запланованої діяльності, а збої в організації грошових потоків зумовлюють неможливість їх продовження.

Висока роль ефективного управління грошовими потоками визначається такими основними положеннями:

- грошові потоки обслуговують господарську діяльність підприємства практично в усіх її аспектах;
- раціональне формування грошових потоків сприяє підвищенню ритмічності здійснення операційного процесу;
- управління грошовими потоками - важливий фінансовий важіль забезпечення прискорення обертання капіталу;
- активні форми управління грошовими потоками дають змогу підприємству отримувати додатковий прибуток, що генерується безпосередньо його грошовими активами.

Загалом, систему управління грошовими потоками можна подати у вигляді етапів, які зображені на рис. 1. Аналіз руху грошових коштів в такій по-

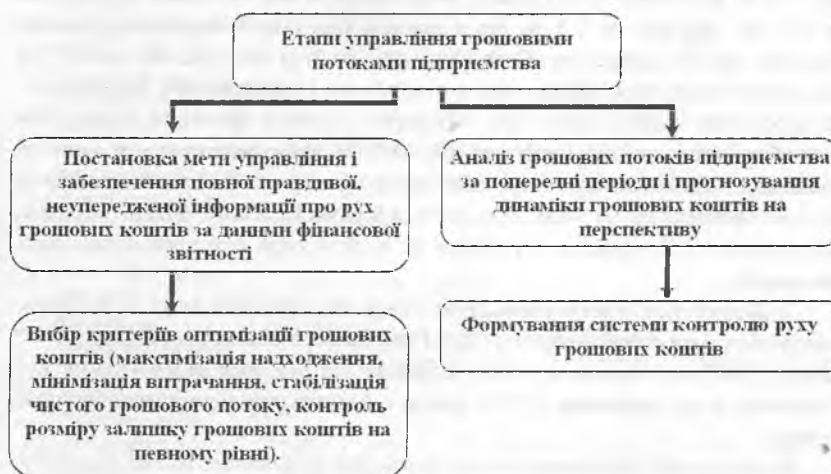

Рис. 1. Етапи управління грошовими потоками підприємства

слідовності дозволить в логічному взаємозв'язку відслідкувати їх створення і рух за видами діяльності.

Будь-яке підприємство спираючись на управління грошовими потоками, повинно враховувати дві обставини, які включають одна одну. Це підтримання поточної платоспроможності додаткового прибутку від інвестування тимчасово вільних грошових коштів. Таким чином, одним із основних завдань управління грошовими активами є оптимізація сукупного їх залишку з метою забезпечення рентабельності та ефективності використання.

Досить поширеним методом аналізу рентабельності є «Cash-Flow» - метод аналізу грошового потоку, застосований на включенні в числитель амортизаційних відрахувань при обчисленні рентабельності. Метод «Cash-Flow» дасть змогу досить точно охарактеризувати тенденції прибутку і рентабельності в динаміці та відобразити істотні навіть незначні зрушення у цих показниках.

Для аналізу руху грошових коштів на ПАФ „Колос» та ДССП „Победа» за період 2005-2007 роки складемо таблиці 1 та 2.

На основі проведених розрахунків можна підбити наступні підсумки: протягом 2007 року чистий прибуток підприємства збільшився на 37,2 тис. грн. або 19,2 % порівняно з 2005 роком, амортизація за цей же період зменшилась на 6,9 тис. грн. або на 7,3 %, що в значній мірі пояснюється скороченням основних засобів. Показник «Cash-Flow» зріс на 30,3 тис. грн. або на 10,5 %, що пояснюється зростанням чистого прибутку і зменшенням амортизації. Поточні зобов'язання приватної агрофірми „Колос» протягом останнього року збільшились на 266,1 тис. грн. або на 20 %, що є негативним моментом. Наслідком збільшення поточних зобов'язань було зростання грошових коштів та їх еквівалентів на 86,3 тис. грн. або в 3,8 рази. Протягом звітних періодів, що аналізуються, приватна агрофірма не здійснювала поточних фінансових інвестицій.

Заборгованість (нетто) зросла на 179,8 тис. грн. або на 13,9 %. Динаміка коефіцієнта співвідношення Cash-Flow і заборгованості порівняно з 2005 роком у 2007 році була негативною, оскільки він знизився на 0,007 пункти, а у звітному році порівняно з 2006 роком - позитивною (зростання на 0,063 пункти).

Кредиторська заборгованість підприємства збільшилась на 142,9 тис. грн. або у 5,5 раз. Внаслідок цього зменшився коефіцієнт співвідношення «Cash-Flow» і кредиторської заборгованості на 7,169 пункти.

Таблиця 1

№ з/п	Показники	Роки			Відхилення (+,-)			
		2005	2006	2007	абсолютне		відносне, %	
А	Б	1	2	3	2007 до 2005 р.	2007 до 2006 р.	2007 до 2005 р.	2007 до 2006 р.
1	Чистий прибуток (збиток), тис. грн	193,8	122,7	231,0	+37,2	+108,3	+19,2	+88,3
2	Амортизація тис. грн	94,8	74,0	87,9	-6,9	+13,9	-7,3	+18,8
3	«Cash-Flow», тис. грн	288,6	196,7	318,9	+30,3	+122,2	+10,5	+62,1
4	Поточні зобов'язання, тис.	1323,9	1393,5	1590,0	+266,1	+196,5	+20,0	+14,1
5	Грошові кошти та їх еквіваленти, тис. грн	30,7	106,9	117,0	+86,3	+10,1	+281,1	+9,4
6	Поточні фінансові інвестиції, тис. грн	-	-	-	-	-	-	-
7	Заборгованість (нетто), тис. грн	1293,2	1286,6	1473,0	+179,8	+186,4	+13,9	+14,5
8	Коефіцієнт відношення «Cash-Flow» і заборгованості	0,223	0,153	0,216	-0,007	+0,063	X	X
9	Кредиторська заборгованість, тис. грн	32,1	116,2	175,0	+142,9	+58,8	+445,2	+50,6
10	Коефіцієнт відношення «Cash-Flow» і кредиторської заборгованості	8,991	1,693	1,822	-7,169	+0,129	X	X
11	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	2280,3	2268,1	2655,0	+374,7	+386,9	+16,4	+17,1
12	Рентабельність на основі грошового потоку, %	0,127	0,087	0,120	-0,007	+0,033	X	X
13	Сума інвестицій, тис. грн	359,0	137,0	138,4	-220,6	+1,4	-61,4	+1,0
14	Коефіцієнт самофінансування	0,804	1,436	2,304	+1,5	+0,868	X	X
15	Довгострокові зобов'язання	-	-	-	-	-	-	-
16	Грошовий потік від операційної діяльності, тис.	543,5	302,1	7,5	-536,0	-294,6	-98,6	-39,5
17	Коефіцієнт обслуговування	2,436	4,613	212,0	+209,6	+207,4	X	X

Таблиця 2

Розрахунок фінансово-економічних показників
на основі інформації про Cash-Flow (річний грошовий потік ДСП «Победа»
за 2005-2007 роки

№ з/п	Показники	Роки			Відхилення (+,-)			
		2005	2006	2007	абсолютне		відносна, %	
					2007 до 2005 р.	2007 до 2006 р.	2007 до 2005 р.	2007 до 2006 р.
А	Б	1	2	3	4	5	6	7
1	Чистий прибуток (збиток), тис. грн	27,9	2,5	17,2	-10,7	+14,7	-38,4	+588,0
2	Амортизація тис. грн	219,6	226,8	352,1	+132,5	+125,3	+60,3	+55,1
3	Cash-Flow, тис. грн	247,5	229,3	369,3	+121,8	+140,0	+49,2	+61,1
4	Поточні зобов'язання, тис.	435,7	962,0	1253,7	+818,0	+291,7	+187,7	+30,3
5	Грошові кошти та їх еквіваленти, тис.	3,8	4,4	76,9	+73,1	+72,5	+1923,7	+1647,7
6	Поточні фінансові інвестиції, тис. грн	-	-	-	-	-	-	-
7	Заборгованість (нетто), тис. грн	431,9	957,6	1176,8	+744,9	+219,2	+172,5	+22,9
8	Коефіцієнт відношення Cash-Flow і кредиторської заборгованості	0,573	0,239	0,314	-0,259	+0,075	X	X
9	Кредиторська заборгованість тис. грн	168,0	576,3	748,9	+580,9	+172,6	+345,8	+29,9
10	Коефіцієнт відношення Cash-Flow і кредиторської заборгованості	1,473	0,398	0,493	-0,98	+0,095	X	X
11	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	2861,7	3473,2	4004,5	+1142,8	+531,3	+39,9	+15,3
12	Рентабельність на основі грошового	8,6	6,6	9,2	+0,6	+2,6	X	X
13	Сума інвестицій, тис. грн	448,8	1038,4	278,7	-170,1	-759,7	-37,9	-73,2
14	Коефіцієнт	0,551	0,221	1,325	+0,774	+1,104	X	X
15	Довгострокові зобов'язання,	36,5	22,7	74,7	+38,2	+52,0	+104,7	+229,1
16	Грошовий потік від операційної діяльності, тис.	665,4	389,0	235,2	-430,2	-153,8	-64,7	-39,5
17	Коефіцієнт обслуговування боргу	0,710	2,531	5,648	+4,938	+3,117	X	X

Чистий дохід за звітні роки зріс на 374,7 тис. грн. або на 16,4%. Рентабельність на основі грошового потоку зменшилась на 0,007 пунктів. Сума інвестицій зменшилась на 220,6 тис. грн. або на 61,4%. Коефіцієнт самофінансування зріс на 1,5 пункти. У період, що аналізується, підприємство довгострокових зобов'язань не мало.

Грошовий потік від операційної діяльності зменшився на 536 тис. грн., а коефіцієнт обслуговування боргу зріс у 87 раз, що є негативною зміною для ПАФ «Колос».

Аналогічно проведемо аналіз руху грошових коштів на ДССП „Победа» (див. табл. 2).

Як видно з таблиці 2, чистий прибуток підприємства за звітний період зменшився на 10,7 тис. грн. або 38,4%. Амортизація за цей же період зросла на 132,5 тис. грн. або на 60,3%. Показник Cash-Flow зріс на 121,8 грн. або на 49,2% в результаті зменшення чистого прибутку і зростання амортизації. Поточні зобов'язання держспецгоспу протягом 2007 року збільшились майже у 3 рази, що є негативним моментом, внаслідок чого відбулось зростання грошових коштів та їх еквівалентів на 73,1 тис. грн. або 20 раз. Протягом 2005-2007 років ДССП «Победа» не здійснювало поточних фінансових інвестицій.

Заборгованість (нетто) зросла майже у 3 рази. Динамка коефіцієнту співвідношення Cash-Flow і заборгованості порівняно з 2005 роком у 2007 році була негативною, оскільки він знизився на 0,259 пункти, а у звітному році порівняно з 2006 роком - позитивною (зростання на 0,075 пункти).

Розрахунок фінансово-економічних показників на основі інформації про Cash-Flow (річний грошовий потік ПАФ „Колос») за 2005-2007 роки

Внаслідок зростання величини кредиторської заборгованості на 580,6 тис. грн. або у 4,5 раз коефіцієнт співвідношення Cash-Flow і кредиторської заборгованості зменшився на 0,98 пункти.

Чистий дохід за звітні роки зріс на 1142,8 тис. грн. або на 39,9%. Рентабельність на основі грошового потоку зросла на 0,6 пункти. Сума інвестицій зменшилась на 170,1 тис. грн. або на 37,9%. Коефіцієнт обслуговування зріс на 0,774 пункти.

Негативними змінами для підприємства є зростання величини довгострокових зобов'язань у 2 рази (38,2 тис. грн.), зменшення грошового потоку від операційної діяльності на 430,2 тис. грн. та зростання коефіцієнту обслуговування боргу у 8 раз.

За результатами проведеного аналізу ефективності у правління грошовими потоками можна визначити якісь управління підприємством. На думку багатьох спеціалістів, якість управління підприємством можна охарактеризувати як „добру» в тому випадку, якщо за результатами звітної періоду чистий рух грошових коштів в результаті операційної діяльності має позитивне значення, внаслідок інвестиційної фінансової діяльності від’ємне, це означає, що в результаті операційної діяльності підприємство отримує достатньо грошових коштів для того, щоб мати можливість інвестувати кошти, а також сплачувати відсотки за залученими кредитами. При чому підприємству для здійснення інвестицій достатньо тільки власних коштів. Якщо при цьому чистий рух коштів в результаті всіх видів діяльності підприємства за рік також має позитивне значення то можна стверджувати, що керівництво підприємства повністю виконує свої функції.

У випадку, коли рух грошових коштів у результат операційної та фінансової діяльності має позитивне значення, а в результаті інвестиційної - від’ємне, говорять про «нормальну» якість управління підприємством. Суть такої структури грошових потоків полягає в наступному: підприємство направляє грошові кошти, отримані від операційної діяльності, а також: кошти, отримані як кредити і додаткові вкладення власників (фінансова діяльність), на купівлю необоротних активів (оновлення основних фондів, авансування капіталу в нематеріальні активи, здійснення довгострокових інвестицій). Необхідно зауважити, що фінансування видатків інвестиційної діяльності за рахунок надходжень від фінансової діяльності не завжди є від’ємним результатом, залучення інвестицій для розвитку підприємства на сьогодні досить розповсюджене явище.

В тому випадку, коли рух грошових коштів в в результаті інвестиційної і фінансової діяльності має позитивне значення, а в результаті операційної - від’ємне, якість управління підприємством можна охарактеризувати як «кризову». Тобто, підприємство фінансує витрати операційної діяльності за рахунок надходжень від інвестиційної та фінансової.

Узагальнюючи вищевикладене, проаналізуємо структуру грошових потоків ПАФ „Колос» та ДССП „Победа» за 2005-2007 роки, для чого складемо таблиці 3 та 4.

Дані таблиці 3 свідчать, що в 2005-2006 роках якість управління ПАФ „Колос» характеризувалася як „добра». Протягом 2005 року структура грошових потоків підприємства погіршилась і в 2007 році якість управління підприємством характеризувалася як «нормальна».

Таблиця 3

Структура грошових потоків ПАФ „Колос» за 2005-2007 роки (тис. грн)

№ з/п	Вид діяльності	Роки		
		2005	2006	2007
A	B	1	2	3
1.	Операційна	543Д(+)	302Д(+)	7.5(+)
2.	Інвестиційна	-	-	138,41(-)
3.	Фінансова	526Д(-)	-	138,0(4-)
4.	Чистий рух коштів за рік	16.7(+)	76.2(+)	ЮД(+)
5.	Загальна оцінка якості управління	добра	добра	нормальна

Таблиця 4

Структура грошових потоків ДССП «Победа» за 2005-2007 роки (тис. грн)

№	Вид діяльності	Роки		
		2005	2006	2007
A	B	1	2	3
1.	Операційна	665.4(+)	389Д(+)	235.2(+)
2.	Інвестиційна	531Ж(-)	786.6(0)	278.7(-)
3.	Фінансова	-	398.2(+)	116Д(+)
4.	Чистий рух коштів за рік	134Д(+)	0,6(+)	72,5(+)
5.	Загальна оцінка якості управління	Добра	нормальна	нормальна

Це було викликано тим, що в звітному році за рахунок недостатності грошових коштів від операційної діяльності ПАФ «Колос» було змушене залучити довгострокові кредити. Факт залучення довгострокового кредиту сам по собі не є негативним явищем. В той же час привертає увагу те, що скоротився потік грошових коштів в результаті операційної діяльності на 536 тис. грн.

Проведений аналіз дозволив визначити сукупний вплив здійснення операційної, інвестиційної та фінансової діяльності ПАФ «Колос», що викликав зменшення надходження чистого грошового потоку за період, що аналізується, та є причиною різкого погіршення фінансового стану підприємства.

Аналіз структури грошових потоків ДССП «Победа» за 2005-2007 роки наведено в таблиці 4.

За даними таблиці 4 можна зроби и висновок про те що лише в 2005 році якість управління ДССП «Победа» характеризувалася як добра». Протягом 2006-2007 років структура грошових потоків підприємства погіршилась і відпо-

відно якості управління підприємством характеризувалася як „нормальна». В результаті нестачі грошових коштів від операційної діяльності підприємство було змушене залучити довгострокові кредити на суму 74,7 тис. грн. Потік грошових коштів в результаті операційної діяльності скоротився на 430,2 тис. грн. Результати аналізу структури грошових потоків ДССП «Победа» свідчать про те, що сукупний вплив здійснення операційної, інвестиційної та фінансової діяльності є причиною різкого погіршення фінансового стану підприємства тому, що викликав зменшення надходження чистого грошового потоку на 61.5 тис. грн.

IV. Висновки. Основними складовими успіху ефективного управління грошовими коштами є: формування залишків грошових коштів у необхідних розмірах з урахуванням їх резерву; покращення оперативного управління особливо з точки зору збалансованості надходжень і витрат грошових коштів; контроль за виконанням фінансових планів за місяць і квартал у частині витрат грошових коштів підприємства.

Література:

1. *Терещенко О.К.* Фінансування підприємств в Україні: Актуальні проблеми та шляхи їх вирішення // Економіка України. – 2002. – № 1. – С. 10–17.
2. *Основи економічного аналізу і діагностики фінансово-господарської діяльності підприємств: Навчальний посібник для вузів / О.І. Гадзевич.* – К.: «Кондор», 2004. – 180 с.
3. *Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 4 «Звіт про рух грошових коштів»:* Наказ Міністерства фінансів України від 31.03.1999 № 87, в редакції від 22.11.2004.-№731 *Енциклопедія бухгалтера і економіста.* – Харків: «Консультант», 2005. – 35 с.